

Verslag Bijzondere Algemene Vergadering

Wanneer:

dinsdag 13 september 2016

Waar:

ten Huuse Sorgvliet te Sint-Niklaas om 20:00 uur.

Aanwezig:

Dedapper Julien, Jacobs Toon, D'hondt Siegfried, De Neef Louis, Hoefkens Leo, Kamers Staf, De Weerd Marc, Trappeniers Hendrik, Louis Ghislain, Awouters Dirk, Reynaers Albert, Duts Philip, Criel Goedele, Dauw Chris, De Vos Roger, De Waele Maurice, Coppens Boudewijn, Roegiers Luc, Declercq Frans, Reybroeck Wim, de Graaf Dirk.

Onderwerp:

Problemen met broed bij het gebruik van nieuwe waswafels/kunstraat.

1.1 Inleiding voorzitter

Het te bespreken onderwerp is niet eenvoudig en moet met de nodige voorzichtigheid behandeld worden.

- Technische aspecten: waarover gaat het juist.
- Juridische aspecten: indien iets of iemand beschuldigd wordt moet dit stevig onderbouwd zijn.
- Financiële aspecten: door onverantwoorde mededelingen kan schade toegebracht worden aan personen of bedrijven die dat op ons kunnen proberen te verhalen.

De volgende agenda wordt voorgesteld:

- Samenvatting meldingen.
- Tijdslijn gebeurtenissen.
- Bevindingen en hypothesen.
- Open discussie

1.2 Samenvatting meldingen (Hugo Bes)

Zie bijlage

1.3 Tijdslijn gebeurtenissen (Hendrik Trappeniers)

- 1 augustus 2016
Eerste melding binnen gekregen:
  - Dadelijk RvB verwittigd.
  - Informele informatie gevraagd aan enkele assistenten dierenarts om hun contacten aan te spreken bij FAVV.
  - Voorzitter oordeelt dat HoneyBee Valley/Universiteit Gent de best geplaatste instelling is om dit probleem te bekijken.
  - Actie stopt om verder te bespreken op de eerstvolgende RvB.
- 8 augustus 2016
  - Voorzitter geeft toelating om verdere contacten te nemen.
  - Hugo Bes melding probleem naar de leden toe.
  - Informeel contact heeft een contactpersoon opgeleverd maar deze reageert niet dadelijk.
- 21 augustus 2016

- Vraag naar algemene vergadering.
- Contact met Wim Reybroeck.
- Gevraagd of iemand die goed Bijenhof kent, informeel contact kan opnemen of dat ik dat doe.
- 22 augustus 2016
  - Frans Declercq gaat naar Bijenhof.
- 23 augustus 2016
  - Bericht dat het AVI een meldpunt heeft opgericht.
  - Geen reactie FAVV, officiële melding gemaakt op de website van het FAVV en standpunt gevraagd.
  - Reactie van FAVV dat de FOD Volksgezondheid hiervoor verantwoordelijk is.
  - Meldpunt KonVIB door Hugo Bes gecreëerd
- 24 augustus 2016
  - FOD Gezondheid belt mij op (Diederik Standaert).
  - Alle beschikbare informatie wordt doorgegeven.
  - Zij hebben al weet van ons meldpunt maar niet van dit van AVI.
  - Dit doorgegeven en ook contact genomen met Pieter Wuyts voor verdere coördinatie.
- 25 augustus 2016
  - Officiële mededeling van FOD Volksgezondheid aangaande meldpunten.
- 31 augustus 2016_
  - Bundeling van alle meldingen in nauwe samenwerking met Pieter Wuyts.
  - Strikte vraag om privacy te respecteren naar de leden toe van de andere federatie en engagement dat deze gegevens ook niet naar de KonVIB komen.
  - Vraag aan FOD om zeer discreet om te gaan met de persoonsgebonden gegevens. Melding dat er al iemand een bedreiging met een proces gekregen heeft van de raadsman van Bijenhof.
- Communicatie van de meldingen en geregeld update van nieuwe meldingen:
  - Observatie van FOD dat er maar 1 percent van de imkers problemen melden (verklaring veel oudere imkers zijn onbereikbaar met email en jongere herkennen niet altijd de abnormaliteit, andere maken eigen waswafels).
  - Alvast duidelijk uit de symptomen dat er een probleem is.
  - Vraag naar onbesmette was : deze ter beschikking gesteld.
- Vraag naar aanwezigheid om duiding en uitleg te geven aan de algemene vergadering :
  - Reactie Wim, zijn nog bezig met testen.
  - FOD deelt enkele dagen later mee : info vergadering 14de waarop alle federaties uitgenodigd zijn.
  - Doorgegeven aan de contact persoon Pieter Wuyts.
- Het moet gezegd worden : correcte en constructieve samenwerking.

1.4 Bevindingen en hypothesen (Wim Reybroeck)

- De problematiek van broedsterfte bij het gebruik van nieuwe waswafels is in Nederland op verscheidene fora ter sprake gekomen in de loop van juli.
- In België is in juni een gelijkaardig probleem gemeld aan het FAVV. Het FAVV heeft het probleem doorgeschoven naar de FOD Volksgezondheid, die stalen hebben genomen en verder onderzoek hebben verricht.

- De was die gebruikt werd/wordt voor de waswafels is voornamelijk geïmporteerd uit China.
- In eerste instantie werd het onderzoek gericht naar pesticiden in de was. Pesticiden zijn aanwezig, voornamelijk afkomstig van de Varroabestrijding, maar het niveau is een factor vijf tot tien, beneden de kritische schadedrempel. Het is echter mogelijk dat door een combinatie van verschillende pesticiden de toxische werking sterk wordt verhoogd.
- Door bacterieel onderzoek werd vastgesteld dat op bepaalde stalen toxische stoffen aanwezig zijn. Deze stoffen zijn afkomstig van detergenten die gebruikt worden in het productieproces om kleven van de waswafels tegen te gaan. Vooral bij het opstarten worden deze detergenten gebruikt. Deze detergenten werden in het verleden echter ook systematisch gebruikt zonder aanleiding te geven tot problemen. Wel kan de toxiciteit van de gebruikte detergenten versterkt worden door bepaalde pesticiden in de was aanwezig.
- De verdachte waswafels worden verkocht onder de benaming van gewalste of gegoten “bijenwas”. Alhoewel aan deze was paraffine (>3%, acceptabel percentage) en stearine (>10%) is toegevoegd, voldoet deze was aan sommige klassieke testen van bijenwas (bv smeltpunt). Indien echter het “smelttraject” van de verdachte waswafels wordt vergeleken met het smelttraject van zuivere bijenwas worden grote verschillen vastgesteld, reeds vanaf 34°C. Wat verkocht wordt voldoet blijkbaar niet aan de normen opgesteld voor bijenwas (afwijkend verzepingsgetal, ...). De link met het afsterven van de eitjes is echter niet duidelijk.
- Volgens Wim zijn de problemen te wijten aan een toevallige samenloop van omstandigheden (pesticiden in de was, restanten van zeep, toevoegingen aan de was, ...). Ook het weer kan een rol spelen. Uiteindelijk is was een zeer complex product.
- In Nederland wordt voorgesteld de waswafels af te spoelen.
- Het Bijenhof schakelt over op het gebruik van Afrikaanse was, die minder vervuild is door varroabehandelmiddelen.

1.5 Discussie

- Er wordt geopperd dat het probleem een combinatie van stressoren in het bijennest is. Dit wordt tegengesproken door de vaststelling dat oude was in hetzelfde bijennest geen problemen geeft.
- Het relatief laag aantal meldingen wijst er op dat de problematiek niet algemeen is. Hiertegen wordt ingebracht dat oude imkers niet reageren op email of internet en jonge imkers niet juist kunnen interpreteren wat er aan de hand is.
- Er moet een vrije discussie kunnen gevoerd worden over dit onderwerp en zich niet laten beïnvloeden door de houding van het Bijenhof, coöperatief en begrijpend naar bekende en intimiderend en dreigend naar gewone imkers toe.
- Waarom is de KonVIB zo laat in actie geschoten om de imkers te informeren? De KonVIB heeft eerst nagedacht en dan gehandeld. Ook het feit dat Dirk de Graaf het probleem niet onderzocht heeft, heeft wellicht bijgedragen tot vertraging in de besluitvorming.
De intentie is in de toekomst de fora beter op te volgen zodat signalen sneller kunnen worden opgepikt en onderzocht.
- Het is niet duidelijk hoeveel pesticiden in de was toegelaten zijn alvorens er problemen optreden. Een oplossing is over te schakelen naar een gesloten wascircuit. Bij het gebruik van chemische varroabestrijdingsmiddelen kan daar echter ook accumulatie van pesticiden optreden.

- Er wordt geadviseerd de slechte raten uit de kast te verwijderen en te vervangen door onverdachte raten. Alles goed bijhouden en noteren wat er gebeurd is.
- Ook bij eigen was is er hagelschot vastgesteld. Hagelschot kan echter verschillende oorzaken hebben, het is niet alleen de was.
- Er is weinig gevaar dat de honing in verdachte raten bevuild is, wordt door het FAVV onderzocht.
- Ook in zuivere raten, volledig opgetrokken door de bijen, worden pesticiden aangetroffen.
- Het zou nuttig zijn dat de FOD Volksgezondheid de lijst met verdachte waswafels vrijgeeft.
- Een mogelijkheid van compensatie door het Bijenhof is het inwisselen van verdachte loten tegen onverdachte.

Chris Dauw,
Voorzitter

Hugo Bes,
Secretaris

Bijlage

Problemen met nieuwe waswafels: rondvraag

Bijzondere algemene vergadering 13 september 2016

- Rondvraag verzonden naar 2208 of 53% van 4127 KonVIB leden op 22 augustus 2016.
  - West-Vlaanderen: 167 of 31% van 531 leden.
  - Oost-Vlaanderen: 415 of 63% van 660 leden.
  - Limburg: 620 of 63% van 986 leden.
  - Vlaams-Brabant: 462 of 52% van 887 leden.
  - Antwerpen: 544 of 58% van 931 leden.

- 44 ontvangen antwoorden via formulier of 2% tussen 22 augustus en 8 september 2016.
  - West-Vlaanderen: 9.
  - Oost-Vlaanderen: 14.
  - Limburg: 3.
  - Vlaams-Brabant: 8.
  - Antwerpen: 9.
  - Niet ingevuld: 1

- Type waswafels:
  - Gegoten: 30.
  - Gewalst: 4.
  - Niet ingevuld: 10

- Formaat:
  - Simplex: 31.
  - Langstroth: 2.
  - Dadant: 3.
  - Duitse normaal: 4.
  - Miniplus: 1
  - Niet ingevuld: 3.

- Lotnummers
  - 210744: 1
  - 212361: 1
  - 212376: 1
  - 212424: 3
  - 212442: 1
  - 212448: 4
  - 212573: 1
  - 212662: 4
  - 212822: 2
  - 212840: 5
  - 212864: 4
  - 212869: 1
  - 212893: 1
  - 212902: 2
  - 212930: 1
  - 212944: 5
  - 212978: 4

- Omschrijving van het probleem:
  - Waswafels worden:
    - opgewerkt,
    - belegd,
    - daarna 70 tot 80% opgeruimd,
    - waardoor zwakke/trage groei van volken en afleggers.
  - Geen problemen met oude ramen of eigen was.

Melding waarin de verschillende facetten van de problematiek aan bod komen

Ik kocht in maart 2016 25kg waswafels - broedraam simplex aan en dit bij 2 handelszaken : het imkershuis Van ongeval uit Ninove (lotnummer heb ik niet meer) en het Ielgat uit Nederland (bij deze laatste 20 kg - lotnr : 212811). Ik gebruikte een

deel van de bijenwas om zesramers te laten uitbouwen tot productievolken. Vanaf het begin van deze lente merkte ik dat de bijen op de oude ramen perfect verzegeld broed leverden, maar op de nieuwe ramen enorme hagelschot. Het woord hagelschot is zelfs te zwak : slechts 10 à 20 % van de cellen werd verzegeld. In de andere cellen werden constant eieren gelegd, maar ze kwamen niet uit. Het leek wel alsof ze afstierven of uitdroogden.

Aan de bijenrassen of koninginnen kan het niet liggen : ik heb zowel straatras, buckfast, carnica als nigra, zowel F0 (Ki en eilandbevruucht) als F1 (standbevruucht). Zowel koninginnen van vorig jaar als van dit jaar. Allemaal kenden ze dezelfde problemen : oude raten gaven perfect broed, nieuwe extreme hagelschot. Ik liet ze zelf enkele ramen vanaf 0 opbouwen, ook daar : perfect broed.

Eind juli kreeg ik van andere imkers een mail die me meldden dat het waarschijnlijk wel eens aan de nieuwe waswafels zou kunnen liggen. Daarop contacteerde ik de beide verkooppunten en beiden meldden me dat de waswafels geproduceerd waren bij het Bijenhof in Bissegem.

Intussen had ik van mijn geslingerde honingramen meer dan 50 afleggers gemaakt. Allemaal zaten ze zwaar in de problemen, want ook in de geslingerde ramen trof ik hetzelfde fenomeen aan : extreme hagelschot. Vele afleggers waren te verzwakt en zijn op sterven na door.

In mijn nog levensvatbare kasten heb ik alle nieuwe bijenwas van het Bijenhof vervangen door bijenwas van de werkbij uit Nederland : deze wafels werden onmiddellijk bebouwd, belegd en leverden 100 % gesloten broed. Het is mij dus heel duidelijk dat de oorzaak bij de waswafels ligt. Deze waswafels hebben ook een andere geur en kleur dan deze van de werkbij. Het lijkt wel alsof de wafels van het Bijenhof een kunstproduct zijn.

Op 3/8 meldde ik de problemen aan het FAVV en aan een Nederlands meldpunt opgericht door het Ielgat. Het Favv meldde me dat ze de oorzaak niet kennen en vroeg me enkel de lotnrs te bezorgen. Verder geen actie. Het Ielgat meldde me dat zij hun bijenwas bij het Bijenhof hadden gekocht en de zaak betreurden, maar er zelf niets konden aan doen. Op 4/8 meldde ik de problemen aan het Bijenhof. Geen antwoord. Ik contacteerde ook het imkershuis Van ongeval, die materiaal van het Bijenhof verkoopt. Daar meldde men me dat het probleem niets met de was te maken heeft, maar wel met slechte koninginnen of een ziekte en ze verwezen daartoe naar een oude discussie op het forum van de konvib. Op 16/8 nam ik ook persoonlijk contact op met het Bijenhof (bezoek aan de winkel). De verantwoordelijke, Pascal, meldde me dat het probleem zich in gans Europa voordeed en hij absoluut niet wist wat de oorzaak was. Op 26/8 herhaalde ik mijn mail aan het Bijenhof en stelde een schade-eis. Op 1/9 ontvang ik een dreigbrief van de advocaat van het Bijenhof met de melding dat ze niets met de zaak te maken hebben en ik moet ophouden hen zwart te maken, zoniet zullen ze alle commerciële schade op mij verhalen....

Indien u wenst kan ik u stalen bezorgen van aangetaste raten, nog ongeopende nieuwe waswafels, evenals foto's. En ook de mails en brieven aan Ielgat, Bijenhof, Konvib, FAVV, enz....